

Zpravodaj města Štramberka

3/2003

Štramberk na dobových fotografiích v roce 1913.

OBSAH

Vojtěch Petráš
Gotický kostel sv. Kateřiny, kresba . . . . . titulní strana obálky

PhDr. Josef Bělohlav, Vlastivědný sborník sv. 50 — Štramberk, 1913
Dobové fotografie města . . . . . 2. strana obálky

Věra Michnová
Zprávy z radnice 4
Jak jsme společensky a kulturně prožili třetí čtvrtletí roku 2003 5
Ohlédnutí za kulturním létem 6

Jiří Špaček
Jsme dlužni malířům starého Štramberka, zvláště Bohumíru Jaroňkovi? 8

Jaroslav Šetelík
„Štramberská Trúba“, (náčrt), 28. 7. 1931, dobová pohlednice 9

František Horký
„Stará věža“, ze souboru 7 dřevorytů, vyd. vl. nakl. v květnu 1921 11

Josef Marek:
Historie štramberské dechovky IV. část 12

Josef Adamec
Tuto kapli dala postaviti 14

Štramberské pověsti III. část (Libotín) 15

Josef Adamec
Kytička k nedožitým narozeninám 20

Vojtěch Petráš
Vzpomínky VI. část 24

Karel Jaroslav Maška
Pravěké nálezy ve Štramberku I. část 26

Moravské Kravařsko, 1898
Psí kostelík na Kotúči, fotografie 27

Josef Marek
Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka 28

Bohumil Kresta
Moudré rady našich maminek 30

PhDr. Josef Bělohlav, Vlastivědný sborník sv. 50 — Štramberk, 1913
Dobové fotografie města . . . . . 3. strana obálky

Neznámý autor
Kostel sv. Kateřiny, cca 30. l. 20. stol. . . . . 4. strana obálky

ZPRAVODAJ MĚSTA ŠTRAMBERKA č. 3/2003

Zodpovědný redaktor: Aleš Durčák. **Redakční rada:** Karel Hrček, PhDr. Anna Hrčková, Bohumil Kresta, Josef Marek, Věra Michnová, Mgr. Jana Milichová a Vojtěch Petráš. **Jazykové korektury:** Aleš Durčák. Copyright si podržují autoři, kteří rovněž ručí za věcnou správnost jednotlivých příspěvků. Redakce si vymezuje právo stylistických úprav a krácení textu. Nevyžádané materiály zůstávají součástí archivu ZMŠ. Adresa redakce: Muzeum Zdeňka Buriana, Náměstí 456, 742 66 Štramberk, tel.: 556 852 240, e-mail: mzb@stramberk.cz. **Vydává:** Městský úřad Štramberk (tisk povolen rozhodnutím č.j. 1217/94–RR–408 referátu regionálního rozvoje Okresního úřadu v Novém Jičíně dne 3. 11. 1994). Vychází: 4× ročně. **Výroba:** Tiskárna a nakladatelství Beatris, Dobrá. Září 2003.

Zprávy z radnice

Věra Michnová

Rada města se sešla za období 3. čtvrtletí celkem pětkrát a zastupitelstvo mělo jeden pracovní seminář a dvě řádná zasedání. Na jednáních se řešila spousta problémů, důležitých akcí, prodeje a odkupy pozemků a jiné záležitosti.

Byla projednána činnost školních i mimoškolních zařízení, byli přizváni ředitelka ZŠ, řídící učitelky mateřských škol, ředitelé ZUŠ Zdeňka Buriana a soukromé ZUŠ Mis Music, ředitelka DDM. Byla projednávána úprava rozpočtu, pravidla pro prodej nemovitostí, zprávy z komise rozvoje a dopravy, zpráva o rozpracovanosti investičních akcí a investorské činnosti, zpráva o úkolech a práci kontrolního výboru, hospodaření města, stav zadluženosti, úprava rozpočtu na II. pololetí, příprava Dnů evropského dědictví, hodnocení práce rady za I. pololetí roku 2003, činnost komise sociální zdravotní a bytové, zpráva o přidělených bytech, dále míra nezaměstnanosti a oblast sociální péče o občany.

Nejčastěji diskutovaným tématem poslední doby se stalo městské koupaliště na Libotíně. Letos nám moc chybělo. Vedou se velké diskuze o tom, zda aquapark či přírodní koupaliště, komise, radní i zastupitelé se zamýšlejí nad projekty a studiemi, radní absolvovali i exkurze koupališť v Píšti, ve Frenštátě pod Radhoštěm, v Odrách a ve Vratimově. Není to jednoduché, protože oprava současného koupaliště je nezbytná. Nevyhovuje ani čisticí zařízení, bazén, voda na koupání a sociální zařízení. Ovšem zůstává ve vzduchu viset otázka, zda aquapark s atrakcemi především pro děti a mládež, nebo koupaliště. Dnes už je jisté, že areál změní podobu a zřejmě ani anketa, ani připomínky občanů už tuto skutečnost nezmění. Někdy je třeba se zamyslet a uvědomit si všechny aspekty pohledu, dopady, výhody, ale i nevýhody takovéhoto zásahu a v podstatě vytvoření zcela jiného prostoru k rekreaci. Zda lepšího a šťastnějšího, to ukáže zřejmě až čas. (Rozpočet je 55 mil. bez DPH)

Dalším, právě zahájeným řešením, je problematika záchytného parkoviště na území našeho města, které zde citelně schází. Máme sice pár oblastí s parkovacími místy (např. u botanické zahrady na louce, v Národním sadu směrem ke hřbitovu, nebo u Očního), ale pořád je jich nedostatek. Už byly podniknuty první kroky ve věci budování parkoviště na Horečce pod hřbitovem. (Cena díla je 8,227 mil., z toho státní dotace ve výši 5, 759 mil. Kč, zbytek spoluúčast města)

Další velkou akcí bude přestavba bytového domu na Bařinách čp. 751. Dnes tento objekt slouží jako ubytovna a to by se mělo změnit na objekt bydlení (5,5 mil. Kč)

Jak jsme společensky a kulturně prožili třetí čtvrtletí roku 2003

Věra Michnová

Letošní léto nás zahrnulo doslovnou vřelostí, ale díky tomu se uskutečnily všechny plánované akce.

4.— 5. července 2003 o prodloužený víkend na Trúbě se postarali divadelní spolky, kastelán Pavel Černý a město Štramberk. Zájemci mohli navštěvovat věž Trúbu až do 22. hodiny, v podhradí hrála a zpívala štramberská skupina Ogaři, ve věži jste mohli potkat hvězdopravce, strašidla, ale dostali jste i občerstvení.

6. července se v promenádním koncertu v Národním sadu představila Slezská kapela z Kravař a tentýž den Farní sbor Českobratrské církve evangelické ve Štramberku uspořádal shromáždění s připomínkou odkazu Mistra Jana Husa na farní zahradě, kde promluvil farář František Hruška.

11. července si členové Divadla Pod věží zopakovali divadelní hru se zpěvy a tanci J. K. Tyla Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka v amfiteátru. Spoluúčinkovali členové tanečního souboru Z. Havlové z Kopřivnice. Režii měl Josef Marek.

12. července se Jaroňkovou útulnou nesla country hudba, neboť kastelán uspořádal odpoledne se skupinou Cizinci na Trúbě.

Také hotel Roubenka měl 12. července svůj den. Kolektiv hotelu připravil letní zahradní posezení s hudbou, byly připraveny speciality na grilu, ba i jiné dobroty.

V neděli 13. července se neuskutečnil promenádní koncert Swing bandu Bedřicha Pukovce, neboť bylo velmi nejisté počasí. Koncert byl přeložen po dohodě na 17. srpna 2003.

18. července nájemci restaurace na hřišti Bařiny a TJ Kotouč Štramberk, oddíl kopané uspořádali letní country večer na fotbalovém hřišti na Bařinách, k tanci i poslechu hrála country skupina Cizinci.

V neděli 20. července se v Národním sadu konal další promenádní koncert s dechovým orchestrem Bystřičanka z Valašské Bystřice.

V sobotu 26. července v areálu hradu řinčely zbraně, protože vystoupila štramberská skupina scénického šermu Allegros.

V neděli 27. července opět v areálu hradu se rozezněly tóny koncertu Lašského žesťového kvinteta.

8. srpna uspořádali štramberští holubáři tradiční Holubí hody na Farní zahradě. Bylo připraveno bohaté občerstvení a příjemné posezení.

9. srpna plánovala Jaroňkova útulna další country odpoledne se skupinou Cizinci na Trúbě, ale tato akce byla přeložena až na 29. srpna.

10. srpna k nám zavítal flétnový soubor Aulété z Prahy, aby nám předvedl v areálu hradu své umění.

17. srpna pokračovaly koncerty vystoupením Lašského žesťového kvinteta v areálu hradu a odloženým koncertem Swing bandu Bedřicha Pukovce z Příbora v amfiteátru.

24. srpna se nám sešly opět dva koncerty v jednom dni. V dopoledních hodinách se představil italský pěvecký soubor Schola cantorum z Castiglione del Lago v krátkém, asi půlhodinovém, pořadu a odpoledne pokračovaly promenádní koncerty vystoupením Beskydské muziky z Rožnova pod Radhoštěm.

29. srpna odložená akce Jaroňkovy útulny s prodlouženou návštěvní dobou na Trúbě do 22 hodin.

30. srpna v amfiteátru sehrál divadelní soubor Kotouč pod režijním vedením Mgr. Pavly Jurkové reprízu divadelní hry Voskovce a Wericha Golem.

31. srpna skončilo koncertem Sdružení hudebníků dechového orchestru města Štramberka štramberské kulturní léto.

Ve víkendových dnech 13. a 14. září probíhaly v celé naší vlasti Dny evropského dědictví s podtitulkem technické památky. Připravili jsme pro návštěvníky technicky zajímavá místa. V sobotu se mohli zájemci podívat do pokusných štol VVUÚ, a.s. Ostrava Radvanice, po oba dny byla otevřena muzea, Muzeum Novojičínska i Muzeum Zdeňka Buriana, Trúba, amfiteátr se zvonicí bývalého kostela sv. Bartoloměje a k nahlédnutí byla otevřena stará pivovárenská studna na Náměstí. Pracovník Muzea Zdeňka Buriana Aleš Durčák připravil pověsti o štramberských dolech na Libotíně a pověsti o Libotíně. Spočítali jsme, že každou památku navštívilo asi 500 lidí během víkendu.

Máme za sebou horké léto a před sebou ještě nějaký ten den babího léta, tak si je pěkně užijme. Věra Michnová

Ohlédnutí za štramberským kulturním létem

Věra Michnová

Štramberské kulturní léto jsme zahájili dvoudenní slavností Dny města 28.— 29. června 2003. Připravili jsme bohatý kulturní, společenský i sportovní program a každý, kdo chtěl, si našel svůj pořad. V sobotu mezi osmou a jedenáctou proběhla v Kulturním domě na Náměstí knižní sběratelská burza. V 9 hodin byla slavnostně otevřena Lašská naučná stezka na území města a zájemci si trasu v délce 6 km mohli společně po zahájení projít. V 10 hodin byl odstartován závod v běhu do schodů pod Trúbou. Od 11 do 15 hodin mohli zájemci a především děti navštívit hrad Štramberk, který byl plný strašidel a ve 13 hodin vyvrcholil strašidláckou soutěží pro děti. V tutéž dobu, ovšem na jiném místě, a to v Muzeu Zdeňka Buriana, byla zahájena vernisáž výstavy Divy prasvěta věnované 100. výročí narození RNDr. Josefa Augusty, DrSc. v díle Zdeňka Buriana. Ve 13.00 začala ochutnávka štramberských uší s následným vyhodnocením soutěže O nejlepší Štramberské ucho v Kulturním domě. Do soutěže se přihlásilo 11 účastníků a ochutnávku absolvovalo 95 porotců. Soutěž byla anonymní. Ve 14 hodin začala přednáška významného badatele PhDr. Arnošta Vašíčka Po stopách dinosaurů. V 17 hodin se mohli všichni milovníci pravěku a dobrodružství vrátit zpět do dětství, neboť se nám podařilo zajistit film režiséra Karla Zemana Cesta do pravěku.

V 19 hodin se představili naši mladí hudebníci ze skupiny Radeg v prémiovém vystoupení v amfiteátru. Sobotní den měl být ukončen ohnivou show skupiny mladých z Kopřivnice. Ti se ovšem nedostavili, ani se neomluvili a nám se podařilo zjistit po mnoha telefonních apelacích, že odjeli za prací do Anglie. Nejhorší ze všeho bylo, že se na tuto akci sešla spous-

ta lidí. Občas se něco nepovede. Ale jednání těchto mladých lidí je přinejmenším poněkud podivné. V neděli 29. 6. pokračovaly Dny města ve 13.30 průvodem Sdružení dechového orchestru města Štramberka z Náměstí do Národního sadu. Součástí a ozdobou slavnostního průvodu měly být mažoretky z Kutné Hory, ale nakonec nepřijely, ale nám se podařilo vyplnit mezeru skupinou Direkt z Kopřivnice, což je recesní skupina mažoretů a myslím, že jejich vystoupení sklidilo zasloužený potlesk. Ve 14 hodin se publiku představil kynologický klub Štramberk s ukázkami výcviku psů. Pak vystoupila děvčata z tanečního kroužku DDM ve Štramberku. V 15 hodin začal koncert skupiny z Nového Jičína Noty a pomlky a v 17 hodin k poslechu a tanci hrál dechový orchestr Javořinka z Lichnova. Občerstvení zajistili štramberští hasiči.

Byly to dva opravdu povedené a příjemné dny.

Jinak jsme v průběhu července a srpna měli celkem deset koncertů, z toho tři v areálu hradu, jeden v amfiteátru, jeden na Náměstí a pět v Národním sadu. V areálu hradu vystoupila SSŠ Allegros, divadelní spolky sehrály 2 představení v amfiteátru, podílely se na prodlouženém víkendu na Trúbě a také soukromníci uspořádali 4 akce pro veřejnost, 1 akci spolek holubářů a 1 akci Farní sbor ČCE ve Štramberku.

Štramberské kulturní a společenské léto bylo úspěšné a bohaté.

Otevření Lašské naučné stezky, 28. června 2003

Jsme dlužni malířům starého Štramberka, zvláště Bohumíru Jaroňkovi?

(zamyšlení štramberského rodáka)

Jiří Špaček

Ano, jsme — a nemálo, spíše hodně!

Právě před 100 lety byla ve Štramberku otevřena turistická rozhledna Trúba a zejména výstava děl malíře našeho města mistra Bohumíra Jaroňka. To bylo ještě za „císaře pána". Ten už je v mnoha směrech zasloužile zapomenut. Nezapomínejme však dnes na ty lidi, kteří vedle našich předků pomáhali vytvářet tehdejší dobu. A nejen tehdejší současnost, ale i cestu do dalších let. Nezaslouží si to.

Aniž bych chtěl „nosit dříví do lesa", připomínám, že dobrému startu města do dvacátého století výrazně a nezapomenutelně napomohl MUDr. Adolf Hrstka. Stal se doslova až magnetickou osobností, k níž byly před 100 lety přitahovány ty společenské síly, zvláště malíři, které pomohly z města vytvořit takovou sílu, která v následujících desetiletích doslova dotlačila Štramberk do skupiny několika desítek památkově chráněných měst v naší vlasti. Dnes se to zdá zcela samozřejmé. Nebylo to však jednoduché. A navíc k tomu došlo s dosti specifickou charakteristikou — že jde zvláště o lidovou architekturu. Jedná se sice především o hromadné dílo, ale zároveň mnoha jednotlivých obyvatel města. Takových míst není u nás ani v Evropě či ve světě přílišný nadbytek.

Právě před 100 lety byla po nezměrném úsilí všech těch především štramberských, ale i mimoštramberských „Hrstků" (jak bychom je mohli nazvat) odevzdána veřejnosti k užívání opravená věž — rozhledna Trúba štramberská, dílo to odboru Klubu českých turistů na Štramberku. Došlo k tomu po předchozím usilovném jednání s tehdejším správcem zdejší zříceniny vídeňskou tereziánskou akademií. Vidíte, proč jsem před chvílí připomínal císaře pána. Tehdy u nás vládla Vídeň. Stejně to však bylo doslova terno, když 4 roky po svém založení odbor KČT získal tehdy opuštěnou a zanedbanou zříceninu k účelům turistickým. A za pouhé další 4 roky jako zázrakem v r. 1903 Trúba v novém hávu byla otevřena turistům. Zapišme to do dobré společenské paměti.

Vraťme se k druhému vzpomenutému stému výročí — k Jaroňkově výstavě. Obojí totiž tvoří nedělitelný komplex z vývojového hlediska. Mistr Bohumír Jaroněk osobně i jeho současníci a i mnozí následovníci získali značné a někteří i velké zásluhy. V čem? Především v tom, že jejich tvorba zachytila v obrazech leccos z minulosti, co se už v životě města nedochovalo. Na straně druhé pomohla však mnohdy a mnohde zachovat to, kolem čeho i dnes můžeme chodit a v podobě různých staveb včetně rekonstruovaných vnímat dávnou i nedávnou historii města a styl života v něm.

Historickou úlohu těchto malířů, jak uměleckou tak i dokumentaristickou nikdo neodepíše, pokud si uvědomíme, že fotografie byla v té době ještě úplně v plenkách. A toto hodnocení v žádném případě nechce snížit úlohu dalších činitelů a celých generací aktivistů, kteří k památkové ochraně a k výsledkům v tom směru dosaženým přispěli a stále přispívají. Díky jim.

Jaroslav Šetelík — „Štramberská Trúba“
náčrt, 28. 7. 1931, dobová pohlednice

Ocenění celé té plejády významných, ač někdy i dosti osobitých malířů je dnes potřebné snad i proto, že dosavadní (tedy staré) generace obyvatel města i návštěvníků postupně odcházejí. Nastupující nové generace mohou (bez nějakých výtek) v rostoucím životním spěchu na leccos minulé pozapomínat až zcela zapomenout.

Vstoupili jsme do nového století i tisíciletí. Je snad vhodné celou tu plejádu malířů uplynulého století a zvláště první jeho poloviny alespoň připomenout i s doporučením naučit se číst i v jejich tvůrčí osobitosti. Chceme–li vědět, kam jdeme, pohlédněme též zpátky a srovnejme si, odkud tam jdeme, abychom to všechno dobře a správně podle skutečnosti hodnotili a udržovali v dobré společenské paměti.

Podívejme se i v době počítačů a internetu — nebo právě proto — alespoň letmo a stručně zpět a připomeňme si jména tehdejších malířů z první poloviny 20. století. Netroufám si uvést je v jiném, než abecedním pořadí, ač by možná ten, jehož sté výročí výstavy ve Štramberku si letos připomínáme, mohl být možná premiérem. Byli to a někteří ještě stále mezi námi jsou — tedy abecedně: Oldřich Blažíček, Jan Cmol, František Daněk — Sedláček, Antonín Hudeček, Bohumír Jaroněk, Jan Klever, Štěpán Krhut, Julius Lukášek, Josef Luňáček, Josef Martini, Jaroslav Panuška, Vojtěch Petráš, Tomáš František Šimon, Karel Wellner, Adolf Zábranský. Pokud jsem někoho opomenul, omlouvám se jemu i vám a rád si jeho jméno do své paměti doplním.

Mistru Jaroňkovi i dalším malířům musíme vzdát obrovské díky za to, že dostatečně plně využili svůj výtvarný „monopol“ v době, kdy fotografie ještě zdaleka nebyla schopna plnit svou vzniklou společenskou úlohu, jako později a dnes. Proto zapišme jména některých malířů a zvláště mistra Jaroňka do dobré společenské paměti.

Vědci a kritici už zřejmě dávno posoudili, kterou z rolí — uměleckou či dokumentaristickou — obrazy jmenovaných a většinou už nežijících malířů více plní. Určitě obě a výrazně, ač někdy vystupuje do popředí ta či ona. Při tom historickém odstupu to však není vůbec podstatné. Význam umělecké stránky jejich tvorby zřejmě dále poroste. Stejně tak ale i historická a sociálně—dokumentaristická úloha jejich děl. Zvláště pokud jednotlivci příliš nevybočili z reálného vyobrazení skutečnosti. Díky těmto malířům však můžeme mít představu, jak město dříve a ještě dávněji vypadalo. Vždyť i pouhé jedno století v životě žijícího města, jakým je Štramberk, je velmi hodně. Proto — zapišme i jeho dnešní stav do dobré společenské paměti.

František Horký — „Stará věža“,
ze souboru 7 dřevorytů, vyd. vl. nakl. v květnu 1921

Historie štramberského dechového orchestru

část IV.

Josef Marek
kronikář města

2000

Setkání dechových orchestrů

V neděli 18. června uspořádalo Sdružení hudebníků dechového orchestru města Štramberka (SHDOMŠ) ve spolupráci s kulturní komisí na hřišti u místní tělocvičny setkání dechových orchestrů. Zúčastnily se: dechový orchestr mládeže Základní umělecké školy (ZUŠ) z Příbora se skupinou mažoretek, dechový orchestr ZUŠ z Rožnova pod Radhoštěm a místní dechový orchestr.

Program setkání byl následovný :
Dopoledne koncertoval dechový orchestr z Rožnova na Štramberském náměstí. Ve 14 hodin se průvod mažoretek za doprovodu dechového orchestru z Příbora přemístil z náměstí na hřiště u tělocvičny. V 15 hodin se pak v jednotlivých vstupech představovaly výše zmíněné soubory. Hudebníci všech tří dechových orchestrů (zvláště ti mladí) překvapili svým zaníceným výkonem, mažoretky uchvátily zjevem i ladnými pohyby. Programu se zúčastnilo množství spokojených diváků, přestože teplé letní počasí lákalo spíše k vodě.

Nokturno

Koncert tohoto typu se uskutečnil dne 14. července 2000 ve 22 hodin v amfiteátru pod Starou věží. Nevím, zda záměr, uspořádat noční koncert — tzv. Nokturno, vznikl poprvé za celou dlouhou historii dechového orchestru. Ale určitě zcela nová byla myšlenka spojit tento koncert s charitativním posláním a věnovat jeho výtěžek těm, kteří jsou za jakoukoliv pomoc nesmírně vděčni — konkrétně bylo navrženo Dětské centrum pro děti s kombinovanými vadami v Kopřivnici.

S tímto nápadem přišel dirigent SHDOMŠ Alois Cigán. A proč zvolil právě tento typ koncertu? Důvodů bylo jistě více, jedním z nich však určitě bylo souznění s romantickými skladateli, kteří se ve svých dílech také inspirovali atmosférou noci, se všemi jejími kouzly a sny…

„Noc byla krásná, průhledná —
až nebe vidět bylo;
ten zpěv, ta vůně a ten šum
až srdce okouzlilo.“

Tak kouzelně se o noci vyjádřil básník Vítězslav Hálek.

A co si laický posluchač může představit pod názvem „nokturno“? V 18. století se užívalo italského slova „notturno“ pro neokázalou skladbu typu serenáda, napsanou pro dva či více sólových nástrojů. Francouzská forma — „nocturne“ — běžně znamená skladbu navozující noční náladu — přirozeně je to pomalá, zadumaná a bezpochyby klavírní skladba.

Němci zase tíhli ke směšování noční nálady nokturna s prvky typickými pro starší notturno, čehož klasickým příkladem je „Nokturno“ z Mendelssohnova „Snu noci svatojánské“. Hojně se nokturnu věnovali i Rusové, ale jejich většinou drobné skladby se málo hrají. Ve 20. století se názvem nokturno volně označovaly rozmanité skladby, jejichž úmyslem však vždy bylo vyvolat představu noci.

A to je určitě i případ prvního koncertu tohoto typu, pořádaného dechovým orchestrem v kouzelném prostředí amfiteátru pod Starou věží. A nejen místo konání, ale také samotný průběh koncertu jen potvrdil, že dirigent volil správně.

O spoluúčinkování byl požádán rovněž Chrámový sbor Štramberk.

Program večera byl rozdělen na tři části:

V prvé části, v délce trvání cca 20 minut, vystoupil chrámový sbor se skladbami církevními i světskými. Ve druhém vstupu samostatně koncertoval dechový orchestr. V závěrečné části chrámový sbor spolu s dechovým orchestrem předvedl tři skladby — „Ave verum“, „Panis angelicus“ a sbor Židů z opery „Nabucco“.

Výtěžek dobrovolného vstupného, který činil cca 4000 Kč, byl v závěru koncertu předán paní Jančálkové — ředitelce Dětského centra Kopřivnice.

Počasí se svými občasnými dešťovými přeháňkami sice nevytvářelo ideální letní noční atmosféru, ale přesto přišlo do amfiteátru — kromě zhruba 90 účinkujících — asi 150 dalších posluchačů. Bylo tak dosaženo vytyčeného cíle pořadatelů — připravit nevšední zážitek posluchačům a zároveň pomoci potřebným.

Vojtěch Petráš — Štramberský motiv

Tuto kapli dala postaviti…

Josef Adamec

V minulém čísle ZMŠ bylo vzpomenuto, že kapli na hřbitově právě před 150 lety nechala postavit Rosália Lipová, bába Ferdinanda Petráše staršího z Horečky. Omlouvám se čtenářům, že z textu „vypadlo“ slovo Petráš. V náhradu za toto nedopatření se blíže zmíním o osobě Rosálie Lipové.

I přes „závěšické“ jméno měla kořeny hluboko zapuštěné ve starých štramberských rodech. Zápisy ve starých matrikách prozradily, že:

4. 11. 1817 se ve Štramberku ženil Josef Hykel, pláteník čp. 11, katolík, svobodný, stár 24 let, jako nevěsta je uvedena Rosina, dc. Ant. Bayera, šenkovního měšťana čp.3,katolického vyznání, svobodná, 23 let.

Manželství trvalo něco málo přes 11 let — 20. ledna 1829 Josef Hykel zemřel. Není zatím přesně doloženo, kolik se jim v průběhu krátkého manželství narodilo dětí, neví se, kolik se jich dožilo dospělosti. S určitostí víme, že jedna jejich dcera, pokřtěna Anna, nar. r. 1822, zemřela 26. 11. 1901 ve věku 79 let v čp. 170, se provdala za Jana Petráše.

Mezi jejich sedm(?) dětí patří vzpomenutý Ferdinand Petráš, vnuk Rosálie. Ferdinand Petráš s manželkou Klárou roz. Jaškovou (Neklovou) přivedli na svět 11 dětí. Z nich 4 zemřely v útlém věku, dva synové padli v 1. světové válce: Ferdinandův život se uzavřel r. 1915 v ruském zajetí, Robert po zranění na ruské frontě zemřel v Těšíně. Zbývající dva synové a tři dcery v dospělosti založili svoje rodiny, jejich děti jsou dnes ve věku okolo 80 let, vnuci a pravnuci žijí ve Štramberku dosud.

Po smrti Josefa Hykla († 20. 1. 1829) se ovdovělá Rosina provdala znovu:

8. 6. 1830: nevěsta Rosina, vdova po † Josefu Hyklovi, mandléři čp. 11, 36 roků ženich: Josef Lipový, služebný ze Závišic č. 24, katolík, svobodný, 24 let.

V roce 1847 Rosina ovdověla podruhé. O pár let později, roku 1853, nechala na hřbitově postavit kapli. Nad vchodem býval dlouho čitelný nápis: *Tuto kapli dala postaviti Rosina Lipová 1853.*

PRAMENY:

Poznámky k dějinám hřbitova laskavě zapůjčil P. B. Juroška. Nyní uloženy v SOkA Nový Jičín.
Matriky narozených, zemřelých, oddaných ZA Opava.
Opisy matrik narozených, zemřelých, oddaných SOkA Nový Jičín.

Štramberské pověsti

III. ČÁST

LIBOTÍN

Pověsti o libotínských lesích a kopcích,
kde se od 15. stol. těžily vzácné kovy (především zlato a stříbro).
Rozsáhlé doly zanikly v pol. 17. století, ale stopy po nich jsou dodnes patrné.

„Bájemi a pohádkami je opředen také les Libotín. V pověstech o Libotíně vystupují zelení myslivci, ohniváci, hadí králové a černokněžníci. V jiných pohádkách vystupuje neobvyklá bájná bytost — klurdyna."

Cyril Hykel

ZLATÉ DOLY V LIBOTÍNĚ

V Libotíně se kdysi kopala ruda. To bylo tak: přišli k nám cizí havíři a byli takoví tmaví, chodili oblečeni po černu, lidé jim nerozuměli, a tak se jich báli. Když přišli do Štramberka, tu všichni před nimi utíkali a nikdo je k sobě nechtěl přijmout. Tady na Baště býval nějaký Jašek, pravili mu Havrlant. Ten jediný se s nimi sem tam setkal a zval je i k sobě na besedy. Tehdy nebyla káva — Havrlant navařil bramboračku, jedli a povídali si.

Havíři si stěžovali, že jim to tu nevyhovuje.

„Jsme málo placení, máme samou bídu — půjdeme si hledat něco lepšího," vyprávěli Havrlantovi.

A za nějaký čas skutečně odešli. Ale před odchodem přišli k Havrlantovi se rozloučit a potom ho pozvali k sobě do Libotína, že mu tam něco dají.

Když přišli do lesa, ptali se ho:

„Nebojíš se?"

„A čeho bych se bál?" odpověděl.

Byli s ním čtyři a tu jeden z nich pozdvihl keř a pravil mu:

„Naber si tady té hlíny a naber plné kapsy. Jsme chudí a nic jiného nemáme."

Havrlant, aby je neurazil, nabral si co mohl nejvíc a havíři ho potom odprovodili až na kraj Libotína. Když přišel k Svobodově lávce, pravil si: A co já budu nist hlínu do chalupy! a vysypal ji do řeky.

Přišel domů a žena se ho ptala, co dostal.

„Podívej se, trochu hlíny mi dali!" Začal vytřepávat kapsy — a padalo zlato.

„Bože, bože, co jsem to provedl!" naříkal.

Utíkali potom oba k řece, ale nenašli nic. To víte, voda všecko odnesla. Běželi do Libotína, ale havíři už byli pryč. Hledali ten keř. Havrlant věděl dobře, v kterém místě to bylo, ale jak najít ten pravý keř, vždyť jich je v lese tolik a jeden je jako druhý! Nenašli nic — a tomu místu, odkud byla hlína, se podnes praví „Zlaté doly".

ZLATÝ PŘÍKOP V LIBOTÍNĚ

Od tojí hora Hlásnice u Žiliny nedaleko Nového Jičína a na jejím severním svahu se táhne les Libotín. Celý les je rozrytý četnými příkopy a jednomu z nich říkají Zlatý příkop. Právě tam, kde příkop kdysi končil, stávala věkovitá a mohutná jedle. Na tom stromě se prý občas objevoval zlatý klíč, který visel na větvi. Byl to klíč od podzemního sálu, ve kterém měly být nevídané poklady. Klíč však vidí a může vzít do ruky jenom ten, kdo má duši čistou jak nedělní jitro, v ten čas, kdy kvetou pivoňky.

Jeden takový člověk se kdysi dávno našel, byl to poctivý tovaryš, který šel krajem za prací. Došel až k té veliké jedli a tu se zarazil: na stromě visel zlatý klíč. Kde je zlatý klíč, musejí být i zlaté dveře, pomyslel si. A také je našel, odemkl a sestoupil do podzemí, kde bylo nevídaně různých peněz a dalších klenotů. Tu mu čísi hlas křikl do ucha:

„Janku, vezmi si z těch pokladů, co se ti líbí!"

Janek si nabral plné kapsy peněz a ještě si vzal krásný zlatý prstýnek s červeným očkem. A hlas ještě jednou zvolal:

„A teď jdi a zůstaň takovým, jakým jsi. Ale už se sem nikdy nevracej!"

Janek hned spěchal domů a už se těšil, jak se ožení s Maryjánkou a budou mít spolu kopu dětí. Sem tam mu nějaký zlaťák vypadl z kapsy, ale co na tom, měl jich dost, jen aby už byl doma.

Jak šli dřevaři do práce, divili se vlastním očím, zdali vidí pravdu nebo sen. V lesním příkopu ležely rozsypané dukáty. Rychle je sebírali a od té doby se lesnímu příkopu začalo říkat Zlatý příkop.

ČERNOKNĚŽNÍCI V LIBOTÍNĚ

V Rybím žil jakýsi Vidrmon a byl hajným v Libotíně. Tam prý byli kdysi černokněžníci. Měli takové dlouhé černé pláště a široké černé klobouky. Chodil po Libotíně, každý měl knihu a jen pořád četli. S nikým nemluvili, jenom s hajným, ten měl u nich dobré oko.

Jedenkrát přinesli plachtu, roztáhli ji, posadili se na ni a začali obědvat. Vidrmona pozvali, ať k nim přisedne a pojí. Při jídle pravil Vidrmon:

„Já bych se tak rád podíval do Říma, ale když těch peněz není!"

Ledva to dořekl, zatočilo to s ním, a než se vzpamatoval, už byl v jakémsi cizím městě. Samé kostely, paláce a věže tam byly. A jak šel a díval se na to všecko, tu z jedné věže na něj kdosi zavolá:

„Vidrmone, jsi to ty?"

Hajný zdvihl oči, podíval se a poznal jednoho z těch černokněžníků. Hned se ho ptal:

„Proboha, kde to vlastně jsem?"

„Tam, kde jsi chtěl být, v Římě!" zavolal černokněžník z věže.

A vtom to s Vidrmonem zatočilo a najednou byl zas na té plachtě v Libotíně.

KRÁL HADŮ V LIBOTÍNĚ

Můj staříček, jako dědeček Podskalák, šel se svým tatínkem do Libotína, to byl ještě malý chlapec. Když přišli za boudu na paseku, tam na pařezu uviděli bílý šátek a na něm se cosi svítilo. Přišli blíž — a ona to byla zlatá korunka!

„Tati, já si tu korunku vezmu!“ pravil chlapec. Ale jeho tatínka hned napadlo, co je to za korunku.

„Synku, neber to,“ řekl, „jistě je tu nablízku král hadů a to je jeho korunka.“

Sotva to dořekl, už slyšeli syčení. Utekli kousek, schovali se do křoví a dívali se, co bude. Za chvilku se připlazil takový velikánský had, vylezl na pařez, dal si korunku na hlavu a začal hlasitě syčet. A najednou to syčelo ze všech stran a ze všech konců lesa se plazili hadi jeden za druhým, a rovnou ke svému králi.

Staříček s tatínkem se polekali, začali utíkat — a tak tak že stačili utéct. Ještě zdálky slyšeli hrozivé syčení hadího sněmu.

O DVOU ČERTECH

U Libotína zemřel jeden hospodář dost bohatý. Měl peníze v záložně a mezi lidmi, kterým půjčoval, když potřebovali. Jeho soused byl též bohatý, ale velmi lakomý. Ten tomu hospodáři záviděl a po jeho smrti přemýšlel, jak by peníze po něm dostal.

Druhý den po pohřbu se nastrojil za čerta a v noci šel burcovat vdovu po zemřelém. Zabouchal na dveře, a když vdova vstala a ptala se, kdo tam je a co chce, začal:

„Já jsem čert. Ty peníze, které tvůj chlap nahospodařil, nejsou poctivé. On odíral lidi, když jim půjčoval peníze. Proto patří mně a já jsem si pro ně přišel.“

Ubohá robečka se polekala a pravila:

„Já ti je dám všecky, ale nemám je doma, musím je nejprv vybrat ze záložny a obejít lidi, kterým je půjčil.“

„Tak dobrá,“ pravil soused, „já si pro ně přijdu za čtrnáct dní. Ale to ti pravím, ať jsou všechny, nebo tě seberu s sebou do pekla!“

Ubohá vdova vybrala peníze ze záložny, obešla dlužníky a opravdu peníze do črnácti dnů sehnala. Ten den, kdy si pro ně měl čert přijít, objevil se u ní jakýsi vandrovnía prosil, ať ho nechá přenocovat.

Ta mu povídá:

„Já bych vás vzala na noc, ale dnes v noci si ke mně přijde čert pro peníze.“

Vandrovní se usmál:

„Já sew čerta nebojím a jsem rád, že dnes uvidím, jak čert vypadá. Dosud jsem žádného neviděl.“

A zůstal tam na noc. Když byla půlnoc, najednou: buch, buch, bucha na dveře. Žena pravila:

„Slyšíte? Už je tu ta něpodara!“ a šla otevřít.

Do jizby vletěl čert a hned na tu vdovu:

„Bábo, kde máš ty peníze? Máš je všecky? Sem s nimi!“

Vtom ten vandrovní vstal a ptá se ho, kdo je a co tu chce. Ten pravil:

„Já jsem čert a jdu si pro nepoctivé peníze.“

A vandrovní na to:

„Vidíš, a já jsem taky čert a přišel jsem si pro tebe. Pojď, bratříčku, půjdeme spolu!“

Chytil milého čerta kolem krku a vyletěl s ním oknem ven.

Vdova teď měla pokoj, ale u sousedů byl křik, že se ztratil hospodář. Hledali, všude hledali, ale nikde ho nenašli a nikdo ho už neuviděl.

O VRCHU KOTOUČI

Za starých časů stál na řece, co teče okolo Kotouče, mlýn. Mlynář měl šikovnou dceru, jen se v ní viděl. Chodil za ní mladý myslivec, dcerce se líbil a žádný z domácích nebyl proti svatbě. Až jeden pacholek přišel k mlynářovi a pravil mu:

Pantáto, mně se zdá, že s tím myslivcem, co k vám chodí, není všecko, jak by mělo být. Myslím, že je to snad sám čert. Počkejte si na něho večer po deváté u kapličky, však sám uvidíte."

Mlynář tomu nejprv nechtěl věřit, prý to ani není možné! Ale jednou se o tom sám přesvědčil. Myslivec odcházel každý večer ze mlýna kolem deváté hodiny a vždycky rovnou do Libotína. Mlynář si na něho večerem počkal u kapličky — stála kousek od lesa při cestě. Jak ten myslivec přišel ke kapli, dupnul nohou — a vtom se ztratil. Mlynář prohledal všecko kolem dokola, ale myslivec nikde. jenom díra u kapličky po něm zůstala.

Na druhý den už mlynář nešel sám, vzal si s sebou pacholka. Okolo díry udělali kruh svěcenou křídou a čekali. V devět hodin přicházel myslivec od mlýna. Jakmile přišel ke křídovému kruhu, udělala se z něho velikánská koule, ta se zdvihla, přeskočila kapli a spadla až na kraj lesa. Mlynář s pacholkem tam honem pospíchali — a zase našli díru a kolem plno smolného smradu. Včil už mlynář věděl, kdo chodí za jeho dcerou!

Myslivec přišel znovu do mlýna jakoby nic a hned na milého mlynáře, že už na svatbu čekat nebude. Mlynář nechtěl zrušit dané slovo, tož mu pravil:

„Máš pravdu, dceru dostaneš. Ale musíš mi nejprve svést do stavu potok, co teče loukou, a musíš mi dát tolik peněz, kolik je v mlýnici obilových zrnek."

„Budete je mít, pantáto," slíbil myslivec.

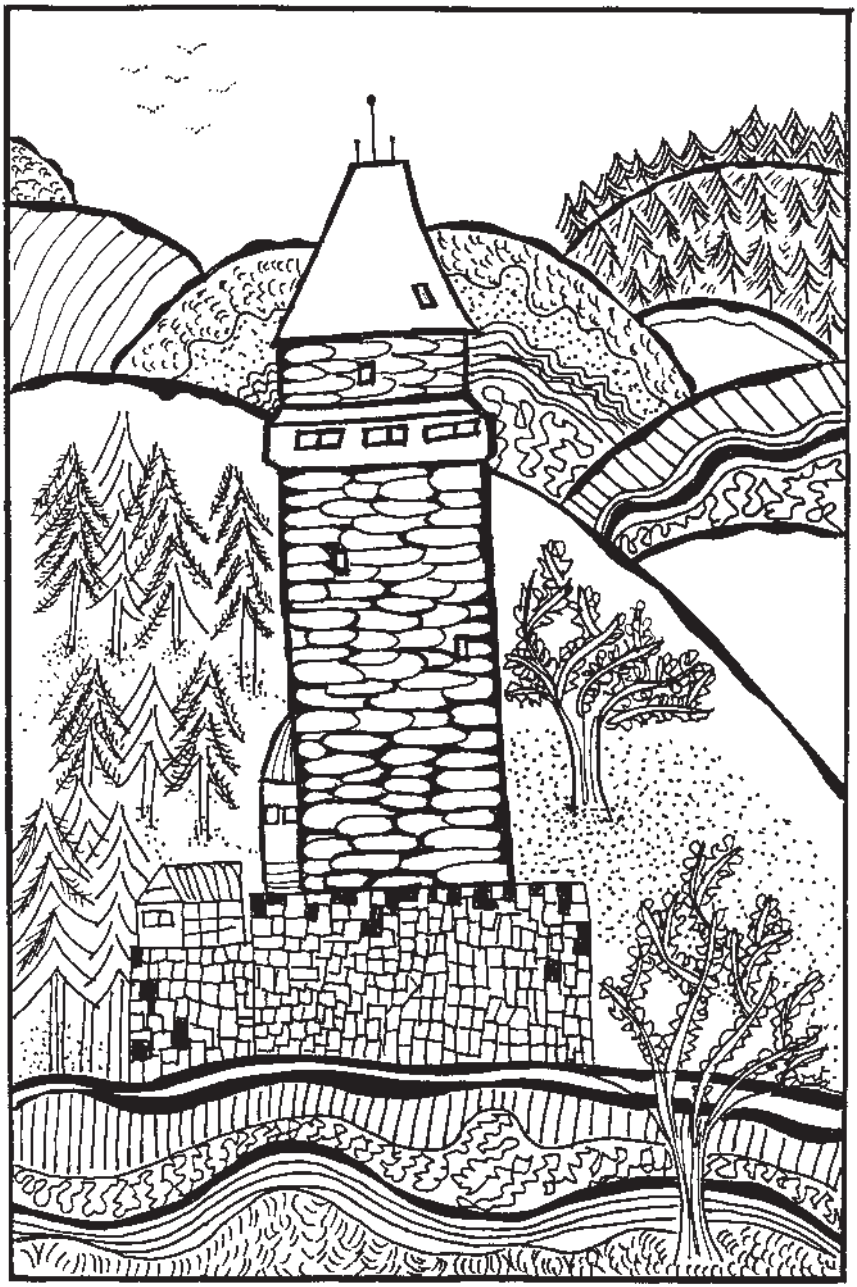
Ale to ještě nebylo všecko. To hlavní teprve přišlo. Myslivec to měl zařídit tak, aby na mlýn nikdy nefučel studený vítr. On i s tím souhlasil a hned se dal do práce. Svedl potok do stavu, nanosil hromadu zlatých a stříbrných peněz, a už nesl ohromnou skálu — chtěl ji postavit ke mlýnu, aby tam nefučel studený vítr. Ale vtom zakokrhal kohout, myslivec ztratil sílu, pustil skálu na hromadu peněz — a ztratil se. Ve mlýně se už nikdy neukázal.

A tož ta skála, to je nynější Kotouč. A vždycky se vykládalo, že kdo ho má, ten prý má i ty poklady, co pod ním zůstaly.

PRAMENY:

1) Cyril Hykel: O pokladech na Kotouči, Profil 1980
(47 štramberských pohádek a pověstí z cca 165 prací, výběr a úprava textu Eva Kilianová).
Cyril Hykel (Štramberk 28. 11. 1896 — 19. 3. 1976) pedagog, hudebník, sběratel štramberského folklóru.
2) Jiřina a Jaromír Poláškovi: Pověsti a legendy Moravy a Slezska, Agave 2000

Připraveno u příležitosti akce DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ — 13. a 14. 9. 2003
(letošní téma: technické památky)

Trúba, Eliška Krutílková, 6.b ZŠ Štramberk

Kytička k nedožitým narozeninám

Josef Adamec

Josef Žerdík krátce před útěkem do zahraničí. Foto ze soukromého archivu jeho kamaráda p. Josefa Chalupy.

Možná, že by letos před Vánocemi oslavil devadesátku. Byl nejmladší ze sedmi sourozenců, život však měl stejně hořký jako oni a celá jeho generace. Navíc tragický osud ukončil jeho život ve věku 31 let, daleko od domova. Letos už tomu bude 59 let. Ve Štramberku žije ještě několik jeho generačních druhů, kteří na něj vzpomínají.

Řeč je o Josefu Žerdíkovi, který se před devadesáti lety, 20. prosince 1913 ve Štramberku narodil. Početná Žerdíkova rodina žila tenkrát „Na kopci" v prastaré dřevěné chalupě čp. 81. V září roku 1913 stihla rodinu krutá rána. Ve věku 46 let umírá živitel rodiny, Ferdinand Žerdík, kovář. Zanechal vdovu Františku (roz. Kurcovou) se šesti nezaopatřenými dětmi, polovicí staré dřevěnice a kouskem pole v celkové ceně 500 korun a s dluhy ve výši 441 korun. Nejstarší dcerce Františce bylo 15 let, nejmladší Anně teprve 2 roky, mezi nimi byla třináctiletá Marie, osmiletý Cyril, šestiletá Ludmila a čtyřletý Ferdinand. Za tři měsíce spatřil světlo světa už pohrobek, který dostal při křtu jméno Josef a tak „Pepča", jak mu říkali nejen doma, ale i později mezi kamarády, byl nejmladší ze sedmi žijících dětí. Za půl roku po jeho narození vyšlehl plamen hrozné světové války. Pro matku nastala velká starost o početnou rodinu. Prožité útrapy se podepsaly na jejím zdraví a ona sama umírá poněkud předčasně ve věku 62 let v roce 1938.

O svém nelehkém dětství a mládí si „Pepča" později zapsal do deníku: *„...narodil jsem se před vypuknutím světové války, po smrti otce, matka vdova, sedm nedospělých dětí a pak válka, hlad, bída, strádání, dvacet roků strádání...pak rok 1938, útěk z domova přes Balkán do Syrie, pak hrozný pád Francie a život v Anglii..."* Ze zápisků v jeho deníku se dovídáme, že v sobotu 3. února 1940 (pravděpodobně s Robertem Davidem) se ve čtyři hodiny ráno vydali pěš-

Stará Žerdíkova chalupa na Kopci čp. 81, dnes už nestojí.

ky přes sudetské hranice do Frenštátu, autobusem do Rožnova k sestře Lídě (provdané Sochové), která i s rodinou přes válku bydlela v Rožnově. Koupili si lyže a přes Velké Karlovice a Portáš se dostali na Slovensko. 10. února už se hlásil na francouzském konzulátě v Budapešti. Začala opravdová „odysea" po souši i po moři. 14. dubna zakotvili v Marseille a autobusem se dostali k pevnosti St. Jean (cizinecká legie). Do deníku si tenkrát poznamenal: *„...hrozná noc, vší, štěnice..."* Spolu s jinými prožíval rozčarování z porážky Francie...12. července už se vyloďovali v anglickém Liverpoolu. Později, podle vzpomínek spolubojovníků, v dubnu a květnu roku 1943 prodělal speciální bojový výcvik pro parašutisty ve Skotsku. Zúčastnil se mnoha bojových operací. Vyvázl i z bitvy u Dunkerque, padl až po skončení boje po výbuchu granátu. Velmi dlouho se tradovalo, že Josef Žerdík byl zasažen kulkou ostřelovače doprostřed čela. Teprve v roce 2001 se podařilo až v Liberci najít přímého svědka, který potvrdil, že to nebyla kulka, ale granát, po jehož zásahu vyhasl život mladého Štramberáka. Dvaaosmdesátiletý p. Mládek ve svém zajímavém dopise z května 2001 mj. píše: *„…ano, jsem ten Mládek, vedle něhož desátník Žerdík padl. Nebylo to střelou do čela, ale následkem výbuchu německého dělostřeleckého granátu. Při výbuchu mne to vzalo po té samé noze, do níž jsem byl již dříve raněn…"*

Mezi vojáky pochodujícími před presidentem Benešem je i Štramberák Josef Žerdík.

28. října 1944 měl 2. tankový prapor, k jehož 1. rotě patřil i Josef Žerdík, provést násilný průzkum do nepřátelských postavení a vyčistit prostor „země nikoho". Útok byl zdařilý. Nepřítel ztratil asi 150 mužů a zajato bylo na 350 hitlerovců. Velení se rozhodlo útok opakovat 5. listopadu. Přímý účastník obou útoků p. Ludvík Čambala ještě po 45 letech vzpomíná: *„...5. listopadu jsme jeli po stejné trase jako 28. října a to bylo mezi 1. a 2. rotou...Josef zemřel po náhodné střele...* (tak si to mysleli i nepřímí svědci) *o odstřelení velitele tanku u první roty (Jos. Žerdíka?) jsem se dověděl...28. října byl po vylezení z poklopu ostřelovačem střelen do čela i můj kamarád..."* Tuto tragickou událost z 5. listopadu 1944 potvrzuje i gen. v. v. ing. Gustav Svoboda: *„...čet.Bukovskému prostřelil německý ostřelovač přilbu těsně nad temenem hlavy a pravděpodobně týž ostřelovač zasáhl přesně doprostřed čela velitele bojového tanku, s nímž des. Mládek projednával pomoc při vyproštění. Byl to des. Žerdík od 2. tankového praporu...* (ve skutečnosti to bylo trochu jinak)". Válečné události, včetně dunkerqueských, po-

Zahraniční voják Josef Žerdík.

pisuje gen. G. Svoboda ve svém poutavém článku Dělníci války v časopise Národní osvobození č. 21 z r. 1996. Dáme slovo i des. Mládkovi, příslušníkovi vyprošťovacích jednotek, který na události 5. listopadu 1944 u Dunkerque vzpomíná: *... "Při vyprošťování druhého tanku nastaly potíže. Napřed miny... a že tam je ostřelovač bylo také jasné, každou chvilku se na pancíři zajiskřilo. Jak jsem lezl stále po zemi, připadal jsem si jako had... požádal jsem radistu Bukovanského* (nebo Bukovského?), *ať vystrčí hlavu a předává mé signály dál řidiči...na signál kladivem měl radista vystrčit hlavu. Ale udělal to jenom jednou... viděl jsem, jak se mu zepředu otevřela přilba a radista padl dovnitř... jenže měl vojenské štěstí. Kulka dostala faleš a vrchem přilby vylétla ven... Nedaleko nás stál bojový tank, který nás částečně kryl a postřeloval německé pozice. Viděl jsem, že za tankem se krčí voják z osádky a pokuřuje. Zaběhl jsem k němu, byl to velitel tanku des. Žerdík, a požádal ho, aby před nás nějak šikovně zajeli, že si na ně zavěsíme lano, aby nám pomohli s uvolněním. Ještě jsem to ani nedořekl, když vedle nás práskl granát a des. Žerdík klesl mrtev. Kladivem jsem jim zabouchal na tank, aby si naložili mrtvého velitele...Je pohřben v Adinkerk v hodnosti rotmistra".* Ještě dáme slovo generálu Gustavu Svobodovi: *„Josef Žerdík byl presentován u čs. náhradního tělesa v Agde (jižní Francie) 16. 4. 1940 a zařazen do 2. pěšího pluku, který dokončoval výcvik a vyzbrojení a byl začátkem června 1940 přesunut na frontu východně Paříže, přidělen 239. francouzské lehké divizi a zasazen do obrany řeky Marne západně města La Ferte de Jouarre. Po ústupových bojích a třídenní obraně na řece Loire západně města Gien a ústupu do evakuačního přístavu Séte byly zbytky 2. pěšího pluku spolu s 1. pěším plukem naloděny na egyptskou obchodní loď Rod el Farag dne 27. 6. 1940, to jest tři dny po platnosti německo — francouzského příměří a dopraveny do britského přístavu Liverpool. V čs. stanovém táboře Cholmondeley byl zařazen do 2. pěšího praporu a po přezbrojení brigády na obrněnou do 2. tankového praporu.*

Za dvanáct dní zasazení na frontě se pluk bránil celkem čtyři dny na řece Marne a Loire a vykonal ústup bojem a usilovnými pochody na vzdálenost 635 km, z toho pěšky 260 km, auty 285 km a vlakem od řeky Seine na řeku Loire 90 km. Ztratil na 1.200 padlých a nezvěstných, mezi nimiž bylo, jak se ukázalo později, asi 400 opozdilců, kteří nestihli evakuační lodě.

Poddůstojník Josef Žerdík se zúčastnil jako velitel tanku CROMWELL IV útoků 2. tankového praporu dne 28. října a 5. listopadu 1944. ...“

Hrob Josefa Žerdíka na hřbitově v Adinkerke.

Gen. G. Svoboda ještě dodává, že Jos. Žerdík byl vyznamenán čs. pamětní medailí se štítky F a VB, čs. medailí Za zásluhy II. stupně, čs. medailí Za chrabrost a In memoriam čs. válečným křížem 1939.

Tak 5. listopadu 1944 skončil život mladého, 31 letého Štramberáka, Josefa Žerdíka. *„...už to bylo sedmapadesát roků, jak se u mne v Rožnově zastavil, když utíkal. Tam jsme tenkrát bydleli. To jsem ho viděla naposled...“,* ukončila své smutné vzpomínky jeho devadesátiletá sestra, paní Ludmila Sochová ze Štramberka (v r. 1997). Ona sama se dožila požehnaného věku přes 95 let.

Vzpomínky se až donedávna tradovaly jenom v rodinách mezi příbuznými. Měly by však zůstat zachovány — starší generace odcházejí, zapomínají, mladí neznají.

Za vzpomínání autor děkuje paní Ludmile Sochové (nedávno zesnulé) ze Štramberka. Děkuje i pp. Blahoslavu Zavadilovi — Cyrilovi a Ludvíku Čambalovi z Brna (už zesnulým) za cenné informace, jakož i odkazy na další dosud žijící účastníky válečných operací — gen. v. v. Gustav Svoboda či někdejší desátník Josef Mládek, přímý svědek tragické smrti Josefa Žerdíka. Jejich dopisy i fotografie uchovávám v soukromém archivu. Poděkování si zaslouží i p. ing. Václav Langer z Kopřivnice.

V červenci 2000 někdejší desátník Josef Mládek klade na hrob Josefa Žerdíka květiny.

Vzpomínky Vojtěcha Petráše

6. část souboru úvah u příležitosti autorova významného životního jubilea

Jak se dožít vysokého věku

Kdo by si nepřál dožít se vyššího věku? Samozřejmě aspoň jakž-takž ve zdraví. Hodně se o tom píše a mluví.

1) Je výhodné, když některý z vašich rodičů se dožije vyššího věku, např. osmdesáti let, a jako dědictví vám předá co nejvíce svých dobrých fyzických i psychických vlastností. Mají název **geny**. Jestliže se oba vaši rodiče dožijí, dejme tomu, osmdesátipěti roků, máte velikou šanci. Jenom si tu naději nezkazte.

Pokud jde o mne, nevím, kterého věku by se dožil můj otec, kdyby centrální mocnosti (Rakousko-Uhersko a Německo) nerozpoutaly první světovou válku, kdyby se otec nemusel čtyři roky plahočit po východních frontách, až do smutného konce v severoitalských Dolomitech. Tam byl postižen malárií. Skonal 10. září roku 1918 v Chebu ve vojenském lazaretu. Dožil se třicetipěti let.

Moje matka, které bodří Štramberáci říkali Fanka Kostelníkova, se dožila osmdesátidevíti let. A já mám dnes 91 roků a 8 měsíců.

2) Nekouřit!

Nikotin je jedovatý. Jedna vykouřená cigareta znamená zkrácení života o jednu minutu. Spočítejme si, jak se zkrátí život kuřáka, jestliže si vykuřoval denně dvacet až třicet cigaret.

3) Jezme střídmě.

Starý pan Feix mi před padesáti lety vypravoval, jak ho nezdární výrostci chytali za uši a smáli se mu „řeci“: „Synku, synku. Ty brzo umřeš. Dyť se ti svítí přes uši!“

Pan Feix se dožil vysokého věku. Ti vtipálkové jedli tučné maso, mlsali sladkosti a přejídali se. Pan Feix je všechny přežil.

4) Cvičme tělo i ducha.

Nebyl jsem v žádné tělocvičné organizaci. Ale od dětství při každé příležitosti jsem běhal, vrhal kameny v opuštěných lomech, skákal do výšky i do dálky, šplhal, „lozil“ na skalku u naší chalupy a po skále slézal dolů na náš dvorek.

Do první třídy obecné školy jsme my, ogaři i děcka, ročník 1912, začali chodit dne 16. září roku 1918. Dnes mi to připomíná, že hitlerovský režim zastavil dne 10. ledna 1945 v protektorátu Čechy a Morava veškeré vyučování, aby mohli (museli) i čeští civilové podílet se na zachraňování velkoněmecké třetí říše.

My prvňáčci jsme měli 15 dnů prázdnin ještě dříve, než jsme překročili práh školy.

Rakousko—Uherská říše se rozpadla dne 28. října 1918 a my školáci jsme brzo nato pochodovali s pedagogy na hřeben pod Bílou horu a tam jsme slavnostně pálili nevhodné obrázky vytržené z učebnic. My prvňáčci jsme také házeli do ohně, ale jenom jeden obrázek Jeho Veličenstva císaře pána Františka Josefa I. (a zároveň předposledního i posledního), vytrženého ze slabikáře.

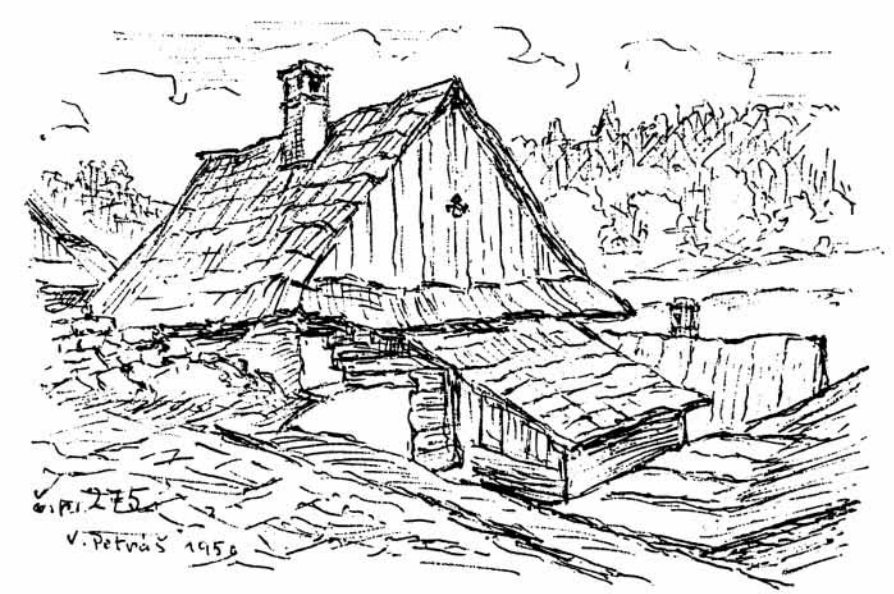
V tehdejší vzrušené době jsem tomu málo rozuměl a pamatuji si z toho moc málo. Nesmazatelně vidím v duchu modrobílé prapory, které štramberští občané a občanky vyvěsili v oknech. Modrá barva byla a je naše národní moravská barva. Když jsem jako kluk pásl sánskou bílou kozu, zpíval jsem si, kromě jiných písní, také „Moravo, Moravo, Moravěnko milá, co z tebe pochází chasa ušlechtilá ...“ a také „Jsem Moravan, toť chlouba má! Kdo, rcete, otčinu mou zná?!“ Ty písně už asi nikdo nezpívá.

Moravští Slované byli nejvíce a nejhůře po celé své dějiny pronásledováni. Nájezdníci se objevovali na každé světové straně. Když náš slavný dějepisec, Otec vlasti František Palacký, rodák z nedaleké vesnice Hodslavic psal Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě, vždy trpěl. Já jsem to cítil a chápal.

Ještě si vzpomínám, že určitého dne ve čtvrtku v měsíci květnu bývala báječná štramberská pouť. Dva nebo tři dni jsme na ulicích sledovali, kdy se objeví v zatáčce první komediantský vůz s rozloženými kolotoči, houpačkou a střelnicí. O štramberské pouti by se dalo hodně vyprávět. Já jen stručně sděluji, že o některé pouti jsem byl bez haléře. Ale to mi ani trochu nezkazilo radost.

Budu-li živ a zdráv, vylíčím příště, jak jsem studoval a jaký jsem byl šťastný smolař.

Všem čtenářům přeju co nejvíce štěstí a činorodé zdraví. Pamatujme si, že činorodost zpomaluje stárnutí.

Vojtěch Petráš — Štramberský motiv

Pravěké nálezy ve Štramberku

příspěvek ku poznání moravské vlasti podává K. J. Maška

Ze starých štramberských kronik zpracovává Josef Marek

část I.

Přišed na podzim roku 1878 za svým povoláním do Nového Jičína, hleděl jsem se s okolím, hlavně vyhlášeným a na krásy přírodní bohatým Valašskem seznámiti. Při první obchůzce již upoutalo pozornost mou nepatrné sice o sobě město Štramberk, vynikající však romantickou polohou a světoznámými v geologickém ohledu zkamenělinami, jež v tamním jurském vápenci velkým množstvím se nalézají.

Štramberk leží 10 km na východ od Nového Jičína, stísněn jsa skoro ze všech stran horami a čítá asi 2 300 českých obyvatelů, mluvících lahodným nářečím valašským. Dřevěné nejvíce domky malebně se rozkládají na jihozápadním úpatí „Bílé hory“ a výběžků jejich „Skalek“ a „Zámeckého kopce“, na kterémžto posledním strmí šedé zříceniny starého hradu, ve 14. století ještě „Strahlenberg“ zvaného, jehož dávnou slávu posud hlásá kulatá asi 40 m vysoká, všem nepohodám vzdorující věž, zvaná to „Štramberská kulatina“.

Za příčinou dobývání vápence vystavěna před dvěma roky ze stanice severní dráhy Studénky do Štramberka železnice, která až ke Kotouči vede, z jehož jižní stráně se každodenně mnoho set centů vápence nejlepší jakosti naláme a pak hlavně do huti vítkovických odváží.

Jakoby chtěl nám vyprávěti o šerošedé dávnověkosti, stojí tu v popředí moravských Beskyd stářím sešlý Kotouč, podoben obrovské rakvi, liše se hranatou formou a bledošedou barvou skalnatých boků od ostatních lesnatých hor, takže jej zdaleka a z každé strany hned poznáváme. Témě a části severního i východního pozvolna se klonícího svahu jsou lešení porostlé, avšak na jižní a dílem také na západní, téměř kolmé, ba i převislými skalisky pokryté a na mnoha místech naprosto nepřístupné stráni uhlídá oko lidské jen zřídkakdy slabou zeleň napatrného křoviska. Nejpříkřejší místo na temeni ve výšce 210m nad bublajícím dole potokem „Bělou“ zdobí trojhranný obelisk se železným křížem, postavený r. 1841 na památku obležení a osvobození Kotouče, jakož i tam se utekších křesťanů od četného vojska Tatarův r. 1241.

A tato hora, o níž tolik bájí v ústech lidu žije, která již od přírody opevněná jsouc, malým přičiněnním lidským nedobytnou státi se mohla, vnucovala mi domněnku, že člověk, poznávaje výhod přírodou mu nabízených, již v dobách dávno minulých, pravěkých, horu tu a jeskyně snad ve vnitru se rozprostírajících za útočiště aneb dokonce za stálé obydlí si byl vyhlédnul.

Laskavostí paní M. Proskové, choti starosti štramberského, dostal jsem modlitební knížku, nadepsanou „Hora Olivetská“, v níž spisovatel obšírně celou horu a také jeskyně v Kotouči se nalézající, aniž jména jejich udává, popisuje, a jak se r. 1660 při kopání základů pro kostel na temeni hory rozličné věci od pohanů tam zanechané nalezly, vypravuje.

Z tohoto pramene čerpal Středovský i ostatní pozdější spisovatelé, z jejichž poznámek o Kotouči nabyl jsem nových důkazů o pravděpodobnosti domněnky shora pronešené.

Psí kostelík na Kotúči, „Moravské Kravařsko“, 1898

Rozličné náspy a příkopy, jež jsem při bedlivějším ohledání na temeni hory našel, vybízely mne k dalšímu pátrání. I jal jsem se bez dlouhého rozpakování na příhodných místech kopati a naleznuv několik hrubých střepů hliněných a rozbitých kostí, nabyl jsem úplně jistoty, že člověk na Kotouči v dobách dávných, předhistorických prodléval.

Větší byla ještě radosť má, když sestoupiv dne 19. listopadu 1878 ve společnosti naducitele ze Štramberka, p. Krečmara, po neschůdných skaliskách jižní stráně poprvé do rozhlášené jeskyně „Čertovy díry“, také tam jsem nalezl podobný, jen málo vypálený, na prst tlustý střep a pod vrchní černou vrstvou pak žlutou hlínu diluviální, v níž jsem, soudě dle jiných jeskyní, kosti předpotopních zvířat tušil.

V tentýž den prohlédnul jsem daleký „Psí kostelík“, světlé to, na obou stranách otevřené klenutí vymleté vodou; na opačné, totiž na severní straně Kotouče, navštívil jsem „Šipku“, kostelíku podobnou, taktéž otevřenou klenbu, kteráž však dovnitř hory směřovala a v zadní části ohromnými balvany vápencovými téměř úplně byla zatarasena.

V sobotu 17. února 1879.

PRAMEN:
SOkA Nový Jičín; jazykově neupraveno.

Fidlovačka
aneb žádný hněv a žádná rvačka...

Josef Marek

...je téměř všem známá fraška Josefa Kajetána Tyla se zpěvy a tanci. Pro letošní a možná i příští sezónu nastudovalo toto představení štramberské Divadlo Pod věží. Kulturní veřejnost také jistě ví, že hudbu k této hře složil kapelník František Škroup. Jemu je také připisováno autorství písně „Kde domov můj", která se později stala národní hymnou. Ale proč se vlastně o tom zmiňuji?

Při studiu starých štramberských kronik jsem objevil tutéž píseň — tedy „Kde domov můj" — kterou štramberským poměrům přizpůsobil kněz P. Petr Hykel. Narodil se 28. dubna 1817 ve Štramberku čp. 222, vysvěcen na kněze byl 2. srpna 1843. Primice se konala 13. srpna téhož roku v místním kostele. P. Hykel působil jako kaplan a později také jako farář nejdříve ve Frýdku, potom v Borové u Frýdlantu, kde 21. dubna 1893 zemřel.

Kde domov můj...

Petr Hykel

(:Kde domov můj:)
Voda hučí po lučinách,
vítr šumí po skalinách,
v háji stkví se jara květ,
zemský ráj to na pohled,
a to je ta krásná země,
(:zem moravská, domov můj..:)

(:Kde domov můj:)
Pne se věž ohromná vzhůru,
v prostřed rozkopaných můrů,
na skalnaté výsosti,
pomník předkův slavnosti,
kde před časy sláva kvetla,
(:tam nalezneš domov můj..:)

(:Kde domov můj:)
Vidíš vrcholy skal bílých,
obtočujíc bratrův milých,
v tom tichounkém údolí,
před vší světa nevoli,
v jejich přerozkošném stínu,
(:tam nalezneš domov můj.:

(:Kde domov můj:)
Vidíš blesk kříže svatého,
až k obloze vznešeného,
na skalnatém vrcholu,
všech lkajících podporu,
zde nalezneš potěšení,
(:zde nalezneš domov můj..:)

(:Kde domov můj:)
Kde v přeutěšeném háji,
bujným mechem obrostají,
kostely rozbořené,
od rouhačů zkazené,
kde předkové Boha ctili,
(:zde nalezneš domov můj.:

(:Kde domov můj:)
Kde stojí lípa zelená,
ctným obrazem okrášlená,
Matky sedmi bolestí,
všem lkajícím k radosti,
na té tichounké rovině,
(:tam nalezneš domov můj.:)

(:Kde domov můj:)
Kde v tichounké zátočině,
proud křišťalné vody plyne,
jedlemi obtočený,
žíznivým k občerstvení,
tam uslyšíš ptactva pění,
(:tam nalezneš domov můj.:)

(:Kde domov můj:)
Kde nad městem vyvýšená,
bujným hájem okrášlená,
skalnatá rozsedlina,
veselá horovina,
tam nalezneš výhled krásný,
(:tam nalezneš domov můj.:)

(:Kde domov můj:)
Kde smrt bratrů milých schrání,
k radostnému z mrtvých vstání
po skončeném úkolu,
k odpočinku pospolu,
tam, kde bratři moji spějí,
(:tam nalezneš domov můj.:)

Dále se kronikář zmiňuje, že tato píseň byla v jeho rodině s velkou oblibou zpívána, kdykoliv její autor navštívil své příbuzné ve Štramberku. P. Hykel byl tedy věrným štramberským rodákem, kterému půvaby jeho domova natrvalo přirostly k srdci...

Moudré rady našich maminek

Bohumil Kresta

Při společenském chování (hlavně při stolování) jsou dosud odlišnosti mezi kontinenty i národy. My si připomeneme, ač už prošlé věkem, ale stále ještě platné některé zásady, které nám vštěpovaly do paměti naše štramberské maminky. Je možné, že pro některé to bude všední a bezvýznamné, ale náš lid je prostě takový jaký je.

Následující ponaučení byla hovořena ve štramberském nářečí a z toho důvodu si je alespoň připomeňme.

1. Gďe ťe ňepozvali, tam se ňestrkaj.
2. Dyš ťe ňegdě pozvu pojesť, toš se ňepřecpi, aby ňemysleli, že sy proto uš štrnasnich ňejet.
3. Přy idle ňemlaskaj ani ňefuň a dyš piješ toš Ňechrpaj a po napiťu ňehykaj. Ňesy ve chlevě.
4. U stol'a seť sl'ušně, ňerozhazuj rukama a ňetřepaj nohama. Možu sy mysleť, že sy ňenažhranec a ňemožeš se uš dočkať druheho idl'a.
5. L'užicu ňigdac aňi na taleřku lebo fmisce ňeklepaj. Mohli by sy mysleť, že je pozdvihovaňi.
6. Ešsy buděš ze stol'a něco brať toš pamatuj, že to ňenachystali edem pro tebe.
7. Fidle se ňešpindraj a ňefifraj a pjekňe jes.
8. Hemovať se fidle je dycky lepši neš se přežirať. Jak se pověda: jes do pol'osyta a pij do pol'opita.
9. Doma jes co maš a inďe co ti daju.
10. Mezi liďma byť dycky sl'ušny. Něfťiraj se a něhraj sňima komedyju.
11. Dyš sy potřebuješ požgarať fzubach toš ďi rači ven otstol'a a něgďe na boku sy to vyšprtňi.
12. Ňi ať sy utřeš ruku lebo hubu do stol'ufky. Nato maš šnuptychel lebo servetek.
13. Dyš ťi ňeřeknu, že sy maš ňechť l'užicu u stol'a, toš ešdoiš pol'oš ju na taleřek, ale ňeňechavaj hu na stol'ufce.
14. Něpuščaj se do idl'a pokal druzy ňemaju ešče nalete a paňimama ňepopřal'a dobre chuti.
15. Nuš ňigdac ňeolizuj ať sy ňepořežeš papulu. Ňesy fcyrkusu.
16. Dyš iš a chceš se napiť ze sklenky toš pij tak, aby naňi něbylo viďeť co sy jet. Eš daš sklenku g hubě toš sy najprem utřy hubu.
17. Přy idle ňigdac ňepokl'adaj Íokťe na stul', aby i susede měli g idlu dosť mista.
18. S pylnu hubu ňigdy němluf; ňeňi to pěkne.
19. Dycky sy pamatuj, že dyš sy mezy liďma, že tě može gdosyk pozorovať. A potem o tych tvoich moresach se budu lide baviť.
20. Jak ti daju horku polefku toš v ni ňežgl'undraj l'užicu, ale chvilku dočkaj eš ťi vychl'adně. Horka polefka se l'užicu něchrpa. Mišaj hu tak, abysy něklepal' po taleřku a ňeprskal' po stole.
21. Nal'ožiť sy ňechaj edem telko kolik zyš.

Je to skutečně jen velmi málo z toho, co nám maminky předávaly do života, ale doufám, že tato ilustrace dřívější výchovy bude v dnešní době dostačující.

Štramberk na dobových fotografiích v roce 1913.

